

Inhoud

Verhalend ontwerp groep 5	191
Leerdoelen	291
Schets van de verhaallijn	192
Tijdplanning	193
Zelf dit ontwerp uitvoeren	193
Praktische tips van collega's	193
Informatiemateriaal	194
Schema episode 1 Joris	196
Toelichting bij episode 1	197
Schema episode 2 Baby op komst	199
Toelichting bij episode 2	201
Schema episode 3 Problemen op school	203
Toelichting bij episode 3	206
Schema episode 4 Joris vindt een vriend	209
Toelichting bij episode 4	212
Schema episode 5 Beschuit met muisjes	214
Toelichting bij episode 5	214
Schema episode 6 Geboortefeest	217
Toelichting bij episode 6	218
Kopieerbladen	219
Planningsformulier	221

Verhalend ontwerp groep 5

I. Lichamelijke en emotionele ontwikkeling

Doel:

De kinderen

- ontdekken dat iedereen uniek is met eigen kenmerken, voorkeuren en gevoelens
- vergroten hun zelfvertrouwen
- kennen van naam en functie van lichaamsdelen en kenmerken van jongens en meisjes
- weten hoe de voortplanting verloopt

II. Sociale ontwikkeling en relaties

Doel:

- beseffen dat vriendschappen kunnen verschillen maar altijd respect en vertrouwen als basis hebben.
- beseffen dat ze, om een vriendschap te beginnen en te onderhouden een aantal dingen moeten kunnen: goed luisteren, assertief zijn, inleven in een ander enzovoort
- ontdekken grenzen tussen leuk en naar (geheimen, gebeurtenissen, eigen gedrag)
- beseffen dat ze het mogen aangeven als ze gedragingen / aanrakingen van anderen niet prettig vinden.

III. Seksualiteit en gezondheid

Doel:

- weten wat seksueel misbruik inhoud en op welke manier je eventueel om hulp kunt vragen

In het ontwerp komen de volgende algemene vaardigheden aan bod:

- ontwerpen
- vragen stellen
- informatie verzamelen
- informatie verwerken
- teksten schrijven
- mening vormen
- rollenspelen doen
- gesprekken voeren
- samenwerken
- gasten ontvangen
- presenteren

Schets van de verhaallijn: Joris krijgt een zusje

Dit is een ontwerp voor kinderen van 8 – 9 jaar over Joris, een aardig maar verlegen jongetje waar de kinderen vast graag mee in de kring zitten.

Motto van dit ontwerp is: mijn lijf is van mij!

Het verhaal start met inleving in de hoofdpersonen (episode 1) en kennis over zwangerschap en de ontwikkeling van een baby (episode 2). Omgaan met seksueel getinte situaties en hulp vragen bij seksueel misbruik (episode 3) worden gevolgd door versterking van het zelfbeeld en vriendschap (episode 4). Tot slot een vrolijke episode rond geboorte en een baby (episode 5) met als afsluiting een geboortefeest (episode 6).

Episode 1 Joris

Joris is een klein, aardig, verlegen, doof/slechthorend jongetje van acht jaar. De kinderen maken een levensechte Joris, zijn familie, zijn kamer en zijn geheime huisdier.

De kinderen leven zich in de hoofdpersoon in.

Episode 2 Baby op komst

De moeder van Joris vertelt dat ze zwanger is. Joris wil er alles van weten.

Kennis opdoen over vrijen, zwangerschap en de ontwikkeling van een baby.

De uitwerking van deze episode vervalt als de kinderen hier al genoeg van weten.

Episode 3 Problemen op school

Joris vindt het steeds leuker dat er een baby komt. Maar op school wordt hij gepest. De kinderen bedenken tips voor Joris en oefenen met 'nee zeggen' en 'aanpakken als je last van iemand hebt'. Ook helpen ze Joris bij het oplossen van een akelig geheim. Een serieuze en belangrijke episode rond weerbaar zijn in lastige seksueel getinte situaties en hulp vragen als je een probleem zelf niet kunt oplossen, zoals bij seksueel misbruik.

Episode 4 Joris vindt een vriend

Er komt een nieuwe jongen in de klas: Arif. De juf laat ieder kind een 'ik ben ik' boek maken, zodat Arif iedereen goed leert kennen. Joris wil graag vrienden worden met Arif en dat lukt hem ook. *Positieve identiteitontwikkeling en vriendschap staan centraal in deze episode.*

Episode 5 Beschuit met muisjes

Joris heeft een zusje gekregen! De kinderen richten in de klas een babykamertje in en komen van alles te weten over hun eigen geboorte.

Kennis over geboorte in het algemeen wordt stevig verbonden met de eigen geschiedenis van de kinderen. Door het getuttel met de baby is dit een vrolijke en lieve episode.

Episode 6 Geboortefeest

Joris en zijn ouders houden een geboortefeest om de baby aan iedereen te laten zien. De kinderen organiseren een feestje op school voor hun ouders (of andere gasten) en presenteren alles wat ze gedaan hebben.

Een vrolijke afsluiting, waar kinderen en ouders trots op zullen zijn.

Tijdplanning

Hieronder een globale tijdplanning. De uiteindelijke tijdinvestering hangt af van uw persoonlijke invulling. Een episode kan verdeeld worden over meerdere dagen.

episode 1 4 uur	Joris tot leven wekken (levensgrote pop, portretten van familie, kamer in doos), presenteren
episode 2 6 uur	vragen bedenken, werken met de vragen, harmonica boek maken, zwangere vrouw in de klas. De uitwerking van deze episode vervalt als de kinderen hier al genoeg van weten.
episode 3 6 uur	probleemsituaties bespreken, situaties bespreken, geheim doordenken, eigen ervaringen inbrengen, oplossingen bespreken, rollenspelen, gesprek met interne contactpersoon, lijst met tips maken
episode 4 4 uur	ik-ben-ik boekje maken, gesprekken over vriendschap, gesprek en rollenspel over pesten op het plein
episode 5 6 uur	baby maken, babykamer inrichten, spelen in de babykamer, gesprekken over geboorte, video kijken
episode 6 2 uur	presentatie voorbereiden, presenteren voor gasten

Totaal in een mooie uitvoering ongeveer 28 uur. In ideale vorm verspreid over een periode van ongeveer 4 weken.

Zelf dit ontwerp uitvoeren

Wanneer u zelf dit ontwerp wilt gaan uitvoeren kunt u ter voorbereiding het schematische draaiboek doornemen. Na elke episode volgt een toelichting op de onderstreepte onderdelen van deze episode. De kopieerbladen vindt u achterin.

Vanzelfsprekend kunt u in het draaiboek zelf eigen aanpassingen maken en leeractiviteiten aanpassen aan uw eigen groep of voorkeur. Dat geldt zeker ook voor de gebruikte materialen en de organisatievorm: het draaiboek biedt daarvoor slechts suggesties. Het is echter wel verstandig om de verhaallijn aan te houden, omdat anders de kracht uit het ontwerp kan verdwijnen.

Praktische tips van collega's

- houd de verhaallijn overzichtelijk
 - werk stap voor stap, doe niet allerlei episodes en leeractiviteiten door elkaar
 - houd het verhaal zo helder mogelijk, bewandel geen zijpaden
 - begin niet te snel over het feest en de presentatie, dat leidt ontzettend af
- bewaak de inhoudelijke kwaliteit
 - zorg dat de kinderen niet te veel tijd aan het knutselen zijn
 - grijp in als kinderen inhoudelijke onzin verkondigen
- houd de boodschap in uw achterhoofd
 - mijn lijf is van mij
 - ik ben ik en de moeite waard

Informatiemateriaal

In een verhalend ontwerp zoeken de leerlingen zelf zoveel mogelijk de antwoorden op hun vragen. Daarvoor hebben ze geschikt informatiemateriaal nodig: informatieve kinderboeken, platen, folders, modellen, websites. Als de leerlingen moeilijk lezen kunnen ze hun leerkrachten en andere dove volwassenen ook als informatiebronnen inschakelen. Tevens kunnen ze het beeldmateriaal van de dvd van de eerdere leerjaren gebruiken, zoals bijvoorbeeld de getolkte aflevering van Huisje, boompje, beestje over zwangerschap en geboorte van groep 4 en de aflevering van Baas over je billen van groep 2. Ook bij het bijgevoegde materiaal zult u bruikbaar materiaal aantreffen. Met name de kopieën van prentenboekpagina's.

Als de kinderen enthousiast worden willen ze dingen weten. Op dat moment moet de informatie onder handbereik zijn. Het is dus verstandig om die voor de start van het ontwerp verzamelen! De leerlingen zullen een thematafel waar ze zelf rond kunnen neuzen zeker waarderen.

In episode 2 gebruiken de leerlingen informatie over zwangerschap en babyverzorging.

In episode 5 over geboorte bij mensen en dieren.

Bruikbare boeken:

- *Over baby's en zo – en waar ze vandaan komen* van Robbie Harris, uitg. Gottmer, ISBN 9025731821. Informatief prentenboek over alles wat met zwangerschap en geboorte te maken heeft.
- *Ben jij ook op mij?* van Sanderijn van der Doef, uitg. Ploegsma, ISBN 902161498. Informatief boek met veel prenten over alles wat met relaties en seksualiteit te maken heeft.
- *Ik vind jou lief* van Sanderijn van der Doef, uitg. Ploegsma, ISBN 9021611503. Informatief boek over alles wat met relaties en seksualiteit te maken heeft, voor jonge kinderen
- *Ik + jij = wij* van Marja Baseler, uitg. House of Books, ISBN 9044305883. Informatief boek met veel prenten over vriendschap, liefde en geboorte.
- *Wij krijgen een baby* van Lennart Nilsson, uitg. Ploegsma ISBN 9021612771. Fotoboek, ook geschikt voor jonge kinderen, met bijvoorbeeld foto's van embryo's en vergelijkingen met dieren en voorwerpen om aan te geven hoe groot het baby'tje is.
- *Geboren worden* van Lennart Nilsson, uitg. Ploegsma, ISBN 9021605287. Fotoboek met foto's van embryo tot geboorte. Met prachtige foto's.
- *Jaaps mama krijgt een baby* van Celeste Snoek, deel 12 uit de serie 'Kijk en beleef', uitg. Kwintessens, ISBN 9057880695. Jaaps moeder krijgt een baby en de kinderen in de klas willen er van alles over weten.
- *Het is niet leuk!* van Martine Delfos, uitg. Pereboom, ISBN 9075564538. Over kinderen die andere kinderen seksueel misbruiken.
- *Blijf van me af!* van Martine Delfos, uitg. Pereboom, ISBN 9075564414. Over seksueel misbruik bij meisjes.
- *Het boek van de liefde* van Pernilla Stalfelt, uitg. Hoogland & Van Klaveren, ISBN 9076347166. In veel tekeningen en korte teksten worden allerlei zaken rond de liefde behandeld.
- *Knuffel heeft zorgen* van Katrin Meier, uitg. De Vries Brouwers, ISBN 9053413340. Heel concreet boek over seksueel misbruik met tekeningen die alles laten zien.
- *Waar kom ik vandaan* van Sylvia Schneider, uitg. Piramide, ISBN Aan de hand van een verhaal wordt informatie gegeven over groei, lichaam, seks en zwangerschap.

- *Babietjes, babietjes, babietjes* van Tessa Dahl, uitg. Fontein, ISBN 9026104855. Vergelijkingen tussen dieren- en mensenbaby's.
- *Seksuele voorlichting voor kinderen van 7 tot 10 jaar* van Christiane Verdoux, uitg. Aartselaar/Deltas, ISBN 9024346355. Een informatief boek met veel illustraties.
- *Het ei van mama* van Babette Cole, uitg. Davidsfonds, ISBN 9065655794. Prentenboek waarin kinderen aan hun ouders uitleggen hoe de kinderen geboren worden
- *Kunnen papa's ook kindjes krijgen?* Van Sylvia Schneider en Clare Suetens, uitg. Deltas, ISBN 9024377447. Voorlichtingsboek dat vragen behandelt over zwangerschap en bevalling.
- *Waar komen baby's vandaan?* van Angela Royston, uitg. Kluitman, ISBN 9020686755. Met grote foto's over planten, dieren en mensen die zich voortplanten.
- *Een wereld vol baby's* van Mick Manning en Britta Granström, uitg. Ploegsma, ISBN 9021610809. Vergelijkingen tussen kinderen en dierenbaby's.
- *Mama, waar komen de kindjes vandaan?* van Janosch, uitg. Van Holkema & Warendorf, ISBN 9026910495. Prentenboek met veel tekst over een muis die wordt voorgelicht.
- *Babyzaadjes* van Thierry Lenain, uitg. Biblion/Clavis, ISBN 9059540239.
- *Baby's* van Karin van Munster, deel N163 uit de serie Mini-informatie, uitg. Wolters Noordhoff, ISBN 9001133037.

Joris heeft geheimen

Episode 1: Joris

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
<p>Joris is een doof/slechthorend jongetje van 8. Hij is het enige kind van horende ouders. Hij woont thuis en gaat overdag naar school. Hij is klein en aardig en erg verlegen. De kinderen uit zijn klas mogen hem graag, maar echte vrienden heeft hij niet. Hij is nieuwsgierig en kan best goed leren, al denkt hij zelf van niet. Hij heeft een leuk geheim dat hij niemand uit zijn klas heeft verteld: hij heeft een eigen huisdier gekregen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hoe zou Joris eruit kunnen zien? - wat voor haar heeft hij? - wat voor kleren draagt hij? - heeft hij een bril? - wat voor hobby's zou Joris kunnen hebben? - wat voor ouders zou Joris hebben? - wat voor kamer denk je dat Joris heeft? - groot of klein - recht of schuin - met wat voor kleuren - met wat voor meubels - wat voor huisdier zou het zijn? - hoe zou het huisdier heten? 	<p>klassengesprek lijstjes maken op bord</p>	<p><u>verhaal als opening</u></p>	<p>hele klas</p>
		<p><u>hoofdpersoon tot leven wekken</u> in tweetallen een onderdeel ontwerpen:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Joris levensgroot 2. portret van ouders van Joris 3. kamer van Joris in een doos (of in een hoek van de klas) 4. huisdier van Joris <p>alle kinderen presenteren hun werk het werk komt op het wandfries in het hoekje waar Joris op een stoel zit</p>	<p>divers tekenmateriaal zoals grote vellen papier of karton, krijtjes, stiften, gekleurd papier, scharen, lijm, buddy's of tape, panty, kinderklaren, oude kranten, behangerslijm, oude sok, knopen, wol</p>	<p>tweetallen</p>
				<p>tweetallen aan de klas</p>

Toelichting bij episode 1

Verhaal als opening

Een argeloze en eenvoudige manier om een verhalend ontwerp te beginnen is met een kort verhaal. 'Er was eens een jongen die Joris heet. Hij bestaat niet echt, maar in het verhaal is hij acht jaar, niet al te groot, aardig, verlegen. En doof/slechthorend. Hij is het enige kind van horende ouders. Dat valt niet altijd mee. Toch zijn Joris en zijn ouders heel gek op elkaar.

De meeste kinderen uit de klas vinden Joris aardig, maar wel een beetje stil. Echte vrienden heeft hij niet zo. Hoe zou hij dat vinden, denken jullie? Joris heeft een leuk geheim, dat hij nog aan niemand heeft verteld. Hebben jullie wel eens een leuk geheim gehad? Wat was dat dan? Joris' geheim is een huisdier, dat hij net heeft gekregen. Ik ben wel heel benieuwd naar Joris. Ik zou graag meer over hem willen weten. En over zijn ouders en zijn huisdier ...
Hoe zou Joris eruit zien, denken jullie? Wat voor kleren draagt hij graag?' Op deze manier heeft u de kinderen binnen tien minuten aan het werk.

Als kinderen voor het eerst een verhalend ontwerp doen kunt u de vraag 'is dit echt of niet' verwachten. Antwoord gewoon: 'Het is niet echt, maar het zou wel echt kunnen zijn!', op een uitnodigende en spannende manier. De ervaring leert dat elk kind dan tevreden is. Het voelt echt en daar gaat het om.

Hoofdpersoon tot leven wekken

De kinderen maken Joris levensgroot en levensecht, bijvoorbeeld met een hoofd van papier-maché en echte opgevulde kinderkleren. Zo kan Joris ook in de kring zitten en wordt het voor de kinderen makkelijker om zich in hem te verplaatsen. Als zijn mond met klittenband vast zit kunnen ze misschien zijn gezichtuitdrukking af en toe veranderen. Ook maken ze portretten van zijn vader en moeder. Ze maken zijn kamer in een lege doos of in een hoek van het lokaal. En natuurlijk ook zijn nieuwe huisdier!

1. Joris levensgroot	hoofd van opgestopte panty of van papier-maché om een ballon opgevulde kinderkleren als lijf (een andere mogelijkheid is Joris levensgroot in het platte vlak te laten maken door een kind op behang om te trekken en het portret te laten schilderen)
2. ouders van Joris	elk familielid met krijt op A4 formaat schetsen kleren erop van papier en lapjes bij elke persoon de naam, leeftijd, beroep, hobby's enz schrijven
3. kamer van Joris	met gekleurd papier en karton, nietmachine en lijm in een kartonnen doos; of op (bijna) ware grootte in een hoek van de klas
4. huisdier	van een oude opgevulde sok met knopen, draadjes enz. of met gekleurd papier en wasco op een vel A3 papier

Loop tijdens het werk rond en help zonedig met aanvullende sleutelvragen. Laat de groepjes ook met elkaar overleggen zodat hun ontwerpen geen tegenstrijdigheden gaan bevatten.

Het is heel belangrijk de kinderen te stimuleren om hun ideeën mooi en zorgvuldig uit te werken. Wees niet te gauw tevreden – ze kunnen meestal meer dan je denkt! Zorg ook voor mooie materialen (gekleurd karton, verf enz.), dat helpt enorm. En kondig aan dat alle spullen die gemaakt worden natuurlijk gepresenteerd worden en in het lokaal komen te hangen.

Geef vooraf aan hoeveel tijd ze voor deze opdrachten hebben. Een beetje tijdsdruk werkt meestal het beste. Laat kinderen die gauw klaar zijn doorgaan met een van de andere opdrachten, of een ander groepje helpen.

Als uw groep groot genoeg is, kunnen vier groepjes tegelijkertijd aan een van de opdrachten werken. Is uw klas daarvoor te klein, wees dan extra alert op de materialen. Verven met grote kwasten, scheuren met gekleurd papier, pastelkrijt – met dit soort technieken heeft u snel een mooi resultaat. Kleurpotloden zorgen altijd voor tijdrovend gepriegel. Verder is het misschien mogelijk een deel van het werk uit te besteden aan handvaardigheid of tekenen of het als huiswerk af te laten maken.

Laat elk groepje het gemaakte werk presenteren. Geef tijdens de presentatie volop complimenten en laat de andere kinderen belangstellende vragen stellen. Hang al het gemaakte werk op aan de muur. Vanaf dat moment 'leeft' de hoofdpersoon voor de kinderen. En als het goed is ook voor uzelf!

Wandfries

Verhalend ontwerpen is overgewaaid uit Schotland. Echt Schots is het werken met een wandfries. Soms zijn daar alle vier de muren van een klas (ja, inclusief de ramen) voorzien van schitterend leerlingenwerk. Als bezoeker word je zelfs door de jongste leerlingen langs het wandfries rondgeleid. Je krijgt dan een uitstekend beeld van het verloop van het verhaal. Maar belangrijker is natuurlijk dat de leerlingen zelf overzicht houden, met trots terug kunnen kijken op wat ze al hebben gedaan, en zonder veel moeite een presentatie kunnen houden. Let maar eens op wat er gebeurt als een leerling ziek is geweest! Ook ouders kunnen via het wandfries op de hoogte worden gehouden.

Een simpel wandfries bestaat uit

- grote vellen papier of karton aan de muur
- waarop in chronologische volgorde
- goed verzorgd leerlingenwerk wordt opgehangen
- liefst met 'buddy's', zodat het ook weer kan worden verplaatst

Het wandfries werkt pas goed als u het actueel houdt: hang wat gemaakt is direct op.

Buddies (plakgum) zijn fantastisch handig. U kunt van alles ophangen zonder de wand en het werk te beschadigen en u kunt het makkelijk weer verplaatsen.

Een wandfries kunt u uitbreiden door er tafels met een kleine tentoonstelling onder te zetten. Individueel werk van leerlingen, waarvoor op het wandfries geen plaats is, kunt u in mappen ter inzage neerleggen.

Joris heeft geheimen Episode 2: Baby op komst

verhaallijn	leeractiviteiten	materialen	organisatie
<p>De moeder van Joris heeft een verrassing; ze is drie maanden zwanger! Je kunt het nu nog niet zien, maar over een tijdje krijgt hij een broertje of zusje.</p>	<p>klassengesprek</p>		<p>hele klas</p> <p>NB als de kinderen in voorgaande jaren al veel hebben geleerd over zwangerschap en geboorte kan de rest van deze episode vervallen</p>
<p>Joris weet nog niet zo goed wat hij ervan vindt. Maar hij is wel heel nieuwsgierig. Hij vraagt z'n moeder van alles, maar zij begrijpt zijn vragen niet altijd even goed. En soms kent ze de goede gebaren niet. Gelukkig kan Joris op school wel van alles vragen en opzoeken. De kinderen bedenken de vragen van Joris.</p>	<p>vragen bedenken (lijst op bord)</p> <p>zonodig aanvullen met de thema's van Joris:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vrijen - zwanger worden - voortplantingsorganen - zwanger zijn - de ontwikkeling van de baby 		<p>hele klas</p>
<p>Ze maken een harmonicaboek over de ontwikkeling van eicel naar baby en leren de belangrijke gebaren.</p>	<p>vragen ordenen en belangrijke vragen uitkiezen</p> <p>werken met vragen: antwoorden opzoeken en presenteren</p> <p>harmonicaboek maken over de ontwikkeling van de baby</p> <p>tussendoor: belangrijke gebaren aanleren</p>	<p>gekleurd krijt</p> <p>informatieve boeken videomateriaal</p> <p>evt. echo's van baby's model van baby in baarmoeder</p> <p>karton en stoffen tape voor een harmonicaboek</p>	<p>hele klas</p> <p>tweeallen of alleen</p> <p>elk kind maakt tekening plus tekstje over de baby in bepaalde periode; samenvoegen tot harmonicaboek</p>

Joris heeft geheimen Episode 2: Baby op komst (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Ook komt er een zwangere vrouw in de klas. Misschien mogen ze wel even voorzichtig aan haar buik voelen...	<ul style="list-style-type: none"> - op welke vragen hebben wij nog geen antwoorden? - wat zouden jullie ervan vinden als we hiervoor een zwangere vrouw in de klas uitnodigen? - hoe zouden we dit kunnen doen? - welke vragen zouden wij aan deze mevrouw willen stellen? - in welke volgorde zouden we dat het beste kunnen doen? - wie stelt welke vraag? - wie bedankt na afloop? - welke belangrijke dingen zijn we te weten gekomen? - hoe kunnen we dit mooi uitwerken voor het wandfries? 	<p>klassengesprek</p> <p><u>deskundige uitnodigen</u></p> <p><u>gesprek met deskundige</u> voorbereiden en voeren</p> <p>resultaten gesprek bespreken</p> <p>resultaten gesprek verwerken (kan ook door elke leerling een tekst te laten maken)</p>	<p>kleine attentie</p>	<p>tweetal NB zelf ruim op tijd tolk en gast reserveren</p> <p>hele klas</p> <p>een of twee kinderen</p>

Toelichting bij episode 2

Vragen stellen

In deze episode bedenken de kinderen eerst zelf een heleboel vragen over vrijen, zwangerschap en bevalling. Natuurlijk kunt u ze ook een lijst met belangrijke vragen over vrijen, zwangerschap en bevalling onder de neus duwen, maar als u hun nieuwsgierigheid en betrokkenheid wilt vergroten werkt het veel beter om henzelf de vragen te laten bedenken.

Stel de kinderen de volgende vragen. Wat zou Joris allemaal willen weten? Welke goede vragen over zwangerschap en bevalling kunnen we verzinnen? Verzamel de vragen die ze bedenken op het bord. U kunt ze meteen sorteren in rubrieken die u vooraf zelf hebt bedacht, of dat later met gekleurd krijt doen. Tijdens het gesprek is er volop aandacht voor de gebaren rondom zwangerschap en bevalling.

Zorg voor voldoende informatieve kinderboeken in de klas. De ervaring leert dat leerlingen die iets willen weten graag bereid zijn om in moeilijke boeken te duiken. Een thematafel met boeken en platen, een model van de baarmoeder met een baby – de kinderen zullen er graag een kijkje nemen. Als u de vragen verdeelt over tweetallen kunt u in de kring regelmatig een tweetal laten vertellen welke antwoorden ze gevonden hebben. Dat zorgt ervoor dat de informatie echt hun hoofd in komt, zowel bij de leerling die het gevonden heeft als bij de anderen. En het geeft u de gelegenheid om te checken of er geen vreemde misverstanden zijn ontstaan.

Natuurlijk helpen de kinderen elkaar: als ze informatie vinden die voor een ander tweetal van belang is, geven ze dat even door. Als de kinderen bepaalde vragen niet zelf kunnen beantwoorden, kunt u vertellen dat u een antwoord weet. Of misschien nog mooier: u verzamelt die vragen op een groot vel papier en laat ze door de kinderen voorleggen aan de zwangere vrouw.

Wilt u taal integreren in dit ontwerp? Laat dan de kinderen informatiebladen maken waarin zij hun vragen beantwoorden. Bespreek vooraf met hen wat voor dingen op een goed informatieblad komen te staan (titel, vraag, informatie, plaatje enz.).

Als leerlingen feitelijke onzin verkondigen, grijpt u in. Bijvoorbeeld door te zeggen dat u niet helemaal zeker weet of dit zo zit. 'Kan iemand het nog even goed uitzoeken?' Of door te vragen waar de leerling het antwoord gevonden heeft en dan samen nog even goed te kijken.

Harmonicaboek

Een harmonicaboek is een mooie verwerkingsvorm waar alle kinderen hun aandeel in hebben. Het boek kan recht op een tafel of vensterbank worden gezet en zo ook na het ontwerp aanwezig blijven in de klas.

Deel de zwangerschap op in een aantal perioden. Bespreek met de kinderen de ontwikkeling van de baby in deze perioden. Hoe groot is de baby nu? Hoe ziet de baby er nu uit? Wat ontwikkelt zich in deze periode? Waar zou je dat kunnen opzoeken?

De kinderen kijken in boeken en naar de dvd's. Een model van een baarmoeder met baby bewijst goede diensten. Ook kunnen ze leerkrachten op school om informatie vragen.

Elk kind maakt een of meer bladzijden van het harmonicaboek. Bespreek met de kinderen wat er op een bladzijde van het harmonicaboek zou kunnen komen te staan. Bijvoorbeeld: aantal weken, tekening van de baby, grootte van de baby, korte tekst met toelichting.

Plak alle tekeningen op stukken gekleurd karton van gelijke grootte en verbind ze met stoffen tape tot een harmonica boek. Voorop en achterop komen passende illustraties. Bijvoorbeeld de vader en moeder van Joris voorop, en een baby achterop. Of iets anders dat de kinderen verzinnen.

Deskundige uitnodigen

Nodig een zwangere vrouw uit in de klas. De kinderen zullen graag met haar in gesprek gaan. Het is mooi om te zien hoe diepgaand zo'n gesprek kan zijn als de kinderen zelf al veel van het onderwerp weten. Het wordt echt een gesprek van deskundigen onder elkaar. De timing is heel belangrijk: niet te vroeg, pas als de leerlingen voldoende vragen of genoeg verstand van zaken hebben.

Denk niet te snel dat een deskundige niet zal komen: de ervaring leert dat de meeste mensen het erg leuk vinden om een keer in de klas te komen. Wel is het verstandig zelf vroegtijdig de expert te benaderen en een datum vast te leggen. Regel zo nodig een tolk. Laat de leerlingen vooral ook zelf mailen of een brief versturen – dat is een prima oefening. Bereid het gesprek met ze voor door ze vragen te laten bedenken en af te spreken hoe ze hun eigen werk gaan presenteren. Zie ook bij: gesprek met deskundige.

Gesprek met deskundige

Zorg dat leerlingen alleen goed voorbereid een gesprek gaan voeren. Kijk tijdens de voorbereiding even mee of de leerlingen niet alleen ja/nee-vragen bedenken. Vragen naar een mening geven veel meer informatie.

Misschien vindt u het nodig om het gesprek extra voor te bereiden. Bijvoorbeeld zo:

- Hoe gaan we dit gesprek aanpakken? Welke dingen moeten we daarvoor afspreken?

Zo nodig gevolgd door:

- Hoe gaan jullie je voorstellen? Wie doet dat?
- Wat ga je hem of haar vragen?
- Wie stelt de vragen?
- Wie leidt het gesprek en laat doorpraters stoppen?
- Wie bedankt na afloop?
- Wie schrijft alles op?

Als u wilt kunt u een gerichte training geven door de gesprekken te oefenen en na te bespreken. Vooral 'goed luisteren en doorvragen' verdienen daarbij extra aandacht. Misschien is het mogelijk dit aan een docent Nederlands uit te besteden.

Wees er tijdens het bezoek alert op dat de expert het verhaal niet overneemt van de leerlingen: reageren op vragen is prima, les geven is niet de bedoeling.

Joris heeft geheimen Episode 3: Problemen op school

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Joris is al een beetje gewend aan het idee van de baby. En hij geniet erg van zijn nieuwe huisdier. Maar op school heeft hij het niet zo naar zijn zin. Er gebeuren vervelende dingen. Hij heeft alleen zijn huisdier erover verteld. De leerkracht vertelt een paar problemen van Joris. De kinderen bespreken de situaties die Joris meemaakt.	<ul style="list-style-type: none"> - hoe zou Joris zich voelen als dit gebeurt? - waar voelt hij dat in zijn lijf? - wat zou hij doen als hij zich boos of verdrietig voelt? - waarom zou Joris er thuis nog niets over verteld hebben? - wat doe je zelf als je zo voelt? - wat helpt als je zo voelt? - welke situaties vinden we normaal? - welke situaties moeten echt stoppen? - heb je zelf zoiets wel eens gedaan of meegemaakt? - hoe is het toen afgelopen? - was dit een goede afloop? - was jij tevreden? - was de ander tevreden? - hoe zou je het een volgende keer kunnen doen? - wat zou Joris zelf kunnen doen om de nare dingen te stoppen? - zullen we dat eens uitproberen? 	<p>klassengesprek</p> <p>situaties sorteren in 'normaal' en moet stoppen'</p> <p>klassengesprek</p>	<p>kaartjes met situaties (kopieerblad)</p>	<p>hele klas</p> <p>tweeallen</p>
Joris wil natuurlijk graag iets doen om de nare dingen te stoppen. De kinderen oefenen dat in een rollenspel.		<p><u>rollenspel</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - nee zeggen - aanpakken als je last hebt van iemand 	<p><u>kaartjes met situaties</u></p>	<p>tweeallen bespreken in hele klas</p>

Joris heeft geheimen Episode 3: Problemen op school (vervolg)

verhaallijn	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Joris vertelt thuis en aan de leerkracht wat er aan de hand is. De kinderen oefenen met hulp vragen aan een volwassene.	<p><u>rollespel</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - hulp vragen bij een vrouwelijke volwassene 		
De kinderen bedenken tips voor Joris (en zichzelf).	<p>samen tips voor Joris bedenken</p>	flap en stift	tips noteren op flap en bewaren
In de klas en op het plein gaat het nu een stuk beter. Maar toch is Joris nog niet echt vrolijk. Er is ook nog iets naars gebeurd wat hij aan niemand durft te vertellen. Zelfs niet aan zijn huisdier. Het is geheim. Een akelig geheim. Het heeft met seks te maken.	<p>klassengesprek</p>		
Via Joris kunnen de kinderen met hun eigen ervaringen komen. Als er niks komt kan de leerkracht vertellen dat Joris is betast door een volwassene (of een medeleerling).	<p>klassengesprek over <u>seksueel misbruik</u></p>		
Ze stellen hun vragen over dit onderwerp aan de interne contactpersoon.	<p>gesprek met <u>interne contactpersoon</u></p>	Interne contactpersoon	NB interne contactpersoon vroegtijdig benaderen!

Joris heeft geheimen Episode 3: Problemen op school (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
De leerkracht vertelt dat het nu weer een stuk beter gaat met Joris. Het misbruik is gestopt. De kinderen bedenken een goede afloop voor Joris.	- hoe zou het probleem van Joris zijn opgelost?	klassengesprek		
De tips die Joris heeft gekregen hangt hij boven zijn bed, zo kan hij ze als het nodig is nog eens lezen. De kinderen maken voor zichzelf een mooi ingelijst lijstje met tips, dat ze boven hun eigen bed kunnen hangen. Boven elk lijstje staat 'mijn lijf is van mij!'	- welke tips zouden we Joris kunnen geven voor dit soort situaties? - welke van deze tips vinden we belangrijk genoeg om op te hangen? - hoe zouden we van deze tips een mooi lijstje kunnen maken? - waar zou Joris 'mijn lijf is van mij' schrijven?	samen nog meer tips verzamelen eigen <u>lijst met tips</u> maken	flap met tips stiften karton, stiften, gekleurd papier, spullen om te versieren	hele klas flap met tips aanvullen individueel NB ook een lijst voor in de klas maken

Toelichting bij episode 3

Vorbereiding

- Kopieer het blad 5.1a en b op stevig papier en knip de kaartjes uit.

Benodigdheden

- kopieerblad 5.1a en b met problemen van Joris

Situaties

Het gaat bij deze leeractiviteit om het leren reageren op vervelende situaties met een licht seksuele toon. Na de toelichting op deze episode vindt u kopieerbladen met kaartjes met mogelijke situaties. U kunt hier zelf een keuze uit maken op basis van dingen die spelen in de klas. Of samen met de klas een keuze maken door de kinderen te vragen: 'Welke dingen denk je dat Joris zijn overkomen? Welke dingen denk je dat Joris heel vervelend vond?'

- een jongen scheldt Joris uit voor homo
- een jongen maakt steeds vieze gebaren naar Joris
- een meisje knijpt Joris in zijn billen
- een jongen trekt de broek van Joris naar beneden
- de jongens lachen Joris uit bij het douchen
- de meisjes zeggen dat Joris verliefd is op Marike
- een meisje wil de piemel van Joris zien
- de jongens willen dat Joris mee doet met zo ver mogelijk plassen
- een jongen zegt dat de moeder van Joris een hoer is
- een jongen zegt dat Joris een klein piemeltje heeft
- twee meisjes kietelen Joris heel lang en overal
- de jongens willen dat Joris de onderbroek van een meisje naar beneden trekt
- de jongens willen dat Joris boven op een meisje gaat liggen
- de jongens willen dat Joris vraagt of een meisje haar billen wil laten zien
- een meisje aait Joris door zijn haar
- een meisje vertelt Joris een vieze grap
- een jongen zegt dat hij de onderbroek van Joris lelijk vindt

Op de bijgevoegde lege kaartjes kunt u situaties schrijven die in de klas of op school spelen.

Om beurten trekt een kind een kaartje en vertelt wat erop staat. Als de kinderen moeilijk lezen vertelt u het zelf. Het kind dat het kaartje heeft getrokken mag als eerste vertellen wat hij of zij ervan vindt. Is het normaal en niet erg dat dit gebeurt? Of is het vervelend en moet het stoppen? En hoe denken de anderen erover? Heeft iemand dit wel eens meegemaakt? En hoe is het toen afgelopen?

Bij dit gesprek is het belangrijk dat u niet oordeelt, maar vragen stelt die de kinderen aanzetten tot denken.

Natuurlijk kunt u de kinderen ook vragen naar eigen voorbeelden van vervelende situaties die een beetje met seks te maken hebben. Houd het eerst nog even bij de situaties die wel vervelend maar niet heel erg zwaar zijn door te vragen naar eigen voorbeelden die lijken op wat Joris heeft meegemaakt. De door de kinderen ingebrachte situaties zet u op een leeg kaartje en bespreekt u op dezelfde manier.

Laat de ingedeelde kaartjes op vellen karton plakken voor het wandfries.

Rollenspel

Bij de rollenspelen 'nee zeggen' en 'aanpakken als je last hebt van iemand' gaat het om korte rollenspelen, waarin de ene leerling Joris speelt en de ander een medeleerling die vervelend doet. U kunt de geschikte situaties van de kaartjes gebruiken. Laat alle leerlingen beide rollen een keer spelen.

Gebruik hierbij de leerpunten van de sociale vaardigheidstraining die op school wordt gebruikt. Of gebruik onderstaande leerpunten. Laat de leerlingen die niet spelen elk een van deze leerpunten observeren. Leg in de nabespreking de nadruk op de dingen die goed zijn gegaan en geef veel complimenten.

nee zeggen

1. vraag na wat de ander wil
2. zeg rustig en duidelijk nee
3. vertel waarom je nee zegt
4. blijf rustig en zeg nog eens nee als het nodig is
5. maak zelf een eind aan het gesprek

aanpakken als je last hebt van iemand

1. duidelijk zeggen wat de ander doet
2. rustig zeggen waarom je daar last van hebt
3. stevig zeggen dat je wilt dat de ander stopt
4. uit de situatie proberen weg te komen, als de ander niet stopt

Bij de rollenspelen 'hulp vragen' laat u de ene leerling Joris spelen en de ander een vertrouwde volwassene. U kunt ook hiervoor situaties van de kaartjes gebruiken. Laat ook hier alle leerlingen beide rollen een keer spelen. En bespreek vervolgens met hen bij wie zij zelf hulp zouden kunnen vragen als ze een probleem hebben.

hulp vragen

1. vertel dat je een probleem hebt
2. vraag of de ander even tijd heeft
3. vertel het probleem
4. vraag waar je hulp kunt krijgen

Niet leuke geheimen

Leid de leeractiviteit over niet leuke geheimen in met een kort verhaaltje. Bijvoorbeeld zo. 'Joris is een stuk weerbaarder geworden. Hij zegt nu duidelijk als hij last ergens van heeft. En gaat naar de juf als dat niet helpt. De nare dingen op het schoolplein en in de klas zijn gestopt. Gelukkig. Toch is Joris nog niet echt blij. Hij heeft een groot geheim, dat hij niemand durft te vertellen. Zelfs aan zijn huisdier niet.'

Het is belangrijk dat de leerlingen snappen dat weerbaar zijn vaak helpt, maar niet alle problemen kan oplossen. Seksueel misbruik is zo'n probleem dat je zelf bijna niet kunt oplossen. Daar heb je hulp bij nodig.

Bespreek hier goed het verschil tussen een leuk geheim (je wordt er vrolijk van, het is een leuke verrassing voor anderen als je het vertelt) en een niet leuk geheim (je krijgt er buikpijn of hoofdpijn van, je droomt ervan of kunt er niet van slapen, je bent bang om het te vertellen).

Laat de kinderen voorbeelden bedenken van leuke en niet leuke geheimen.

Bij niet leuke geheimen hoort vaak 'pas op dat je het niet vertelt' met de nodige emotionele chantage (je moeder zal veel verdriet hebben als ze dit hoort, niemand zal je geloven, dit is een geheimpje van ons samen).

Laat de kinderen zelf bedenken wat voor niet leuke geheimen, die met seks te maken hebben, Joris dwars kunnen zitten. Via Joris en onder dekking van het verhaal kunnen ze als het nodig is zo met hun eigen verhalen en ervaringen komen. Als ze niks kunnen bedenken vertelt u zelf dat Joris is betast door een volwassene of een medeleerling.

Sta samen met de kinderen goed stil bij de gevoelens van Joris. Uitverkoren zijn, schaamte, vies voelen, angst, opwinding, boosheid – niks is raar. Laat merken dat u met Joris meeleeft.

Bespreek met de kinderen wat Joris zou willen dat er gebeurt. En wat Joris zou kunnen doen. Hulp vragen aan een vertrouwde volwassene (ouders, groepsleerkracht) moet zeker ter sprake komen. Vertel over de interne contactpersoon op de school van Joris en zorg dat u weet hoe de interne contactpersoon op uw eigen school in zo'n geval te werk gaat.

Seksueel misbruik

De kans is groot dat u kinderen in de groep hebt met nare seksuele ervaringen. Als een kind haar of zijn eigen verhaal in de groep gaat vertellen kunt u dat waarschijnlijk beter respectvol stoppen, omdat u niet weet hoe de rest van de klas hiermee om zal gaan. Bijvoorbeeld zo: 'Dat is erg naar, wat jij hebt meegemaakt. Ik wil daar graag na de les met jou even over doorpraten.' Houd dit gesprek kort en vertel dat u vindt dat het kind hulp nodig heeft, maar dat u die zelf niet kunt geven. De interne contactpersoon kan dat juist wel. Leg contact tussen het kind en de interne contactpersoon.

Verhalen van kinderen over seksueel misbruik zijn altijd schokkend. Toch is het goed om u te realiseren dat het moment waarop het kind het aan u vertelt, het voor u een schok is, maar dat het kind er al veel langer mee leeft. U schrikt, wordt emotioneel en hebt misschien de neiging onmiddellijk in te willen grijpen. Maar het kind vertelt het u vanwege Joris, en niet omdat er een directe crisis is. Overhaast ingrijpen richt meestal veel schade aan. Zorg wel dat u zelf uw verhaal kwijt kunt, bijvoorbeeld bij directie of interne contactpersoon.

Interne contactpersoon uitnodigen

In dit ontwerp is het erg mooi om de eigen interne contactpersoon in de klas uit te nodigen. Dat zorgt er voor dat leerlingen goed snappen wat deze doet, en waar ze hem of haar kunnen vinden als dat nodig mocht zijn. Bereid het gesprek met de kinderen voor zoals beschreven in de toelichting bij episode 2 (gesprek voorbereiden).

Lijstje met tips

Joris hangt een lijstje met tips boven zijn bed. Die geven hem houvast als hij weer iets vervelends meemaakt. Hier is het de bedoeling dat elke leerling voor zichzelf een eigen lijstje met tips maakt. Laat ze het zo maken dat ze het graag willen bewaren en het bij wijze van spreken zelf ook boven hun bed zouden kunnen hangen. Mooi karton, een mooi lijstje, mooie letters. Op het lijstje staat duidelijk als motto: mijn lijf is van mij!

Joris heeft geheimen Episode 4: Joris vindt een vriend

verhaallijn	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Gisteren heeft de juf van Joris verteld dat er een nieuwe jongen in de klas komt. Hij heet Arif. Hij lijkt heel aardig. Als Arif in de klas komt, ziet hij allemaal kinderen die hem nieuwsgierig aankijken. Hij wordt er verlegen van. De juf ziet het ook en vertelt dat ze allemaal een ik-ben-ik boekje gaan maken. Dan leren ze elkaar vanzelf wat beter kennen.	<p>klassengesprek</p> <p>brainstorm op bord ik-ben-ik boekje maken</p>	<p>hele klas</p> <p>papier, karton pennen, stiften, kleurpotloden, evt. foto's van de kinderen</p>	<p>hele klas</p> <p>hele klas individueel</p>
<p>- wat voor jongen zou Arif zijn? - hoe zou hij er uit zien? - wat voor kleren zou hij dragen? - hoe zou hij zich voelen als hij voor het eerst in de klas komt? - wat denkt Joris?</p> <p>- wat voor dingen zou je over jezelf in je ik-ben-ik boekje kunnen zetten? - hoe zou je kunnen laten zien hoe je er nu uit ziet?</p> <p>- welke dingen vinden we dat we zelf goed kunnen? - welke dingen vind je dat jij goed kunt?</p>	<p>klassengesprek over complimenten brainstorm op bord</p> <p>brainstorm op bord</p> <p>eigen kwaliteiten kiezen en werken voor het ik-ben-ik boekje</p>	<p>papier, pennen</p>	<p>hele klas</p> <p>individueel</p>
<p>- welke complimenten zouden we aan elkaar kunnen geven? - wanneer vinden we iets een echt compliment? - welk compliment zou je aan deze klasgenoot willen geven?</p> <p>- hoe voelt het om een compliment te krijgen? - wat zou je dan kunnen zeggen?</p> <p>- welke complimenten van anderen zou je in je ik-ben-ik boekje willen opnemen?</p> <p>- wat vinden we mooi aan dit ik-ben-ik boekje en deze presentatie?</p>	<p><u>klassengesprek over</u> complimenten brainstorm op bord</p> <p><u>doorgeef schrijfronde</u></p> <p>klassengesprek</p> <p>complimentenblad maken voor ik-ben-ik boekje</p> <p>presenteren en bekijken van de gemaakte ik-ben-ik boekjes; complimenten geven aan elkaar</p>	<p>per kind een vel papier en een pen</p> <p>papier, pennen</p>	<p>hele klas incl. leerkracht</p> <p>hele klas</p> <p>individueel NB ruimte vrij laten voor tekst over eigen geboorte uit episode 5 hele klas</p>

Joris heeft geheimen Episode 4: Joris vindt een vriend (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
<p>Na een paar weken is Arif al wat gewend in de klas. De ik-ben-ik boekjes hebben goed geholpen. Joris vindt Arif eigenlijk wel heel aardig. Zou die zijn vriend willen zijn?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wat zou Joris leuk vinden aan Arif? - wanneer kan je iemand een vriend of vriendin noemen? - wat vinden wij belangrijk in onze vrienden? - hoe vind je een nieuwe vriend of vriendin? - hoe zou je vrienden met iemand kunnen worden? - wat zou Joris kunnen doen om vrienden te worden met Arif? 	<p>klassengesprek over vrienden worden</p>	<p>flap, stift (samenvatting maken voor wandfries)</p>	<p>hele klas</p>
<p>Het is Joris gelukt om vriendschap te sluiten met Arif. Hij is zo blij dat hij het thuis meteen aan zijn moeder vertelt. Die zegt dat Arif wel eens mag komen logeren als de baby is geboren. Dat zal nu niet lang meer duren. De buik van zijn moeder is super dik. Joris mag af en toe even voelen als de baby schopt. Dat is een heel bijzonder gevoel. Joris is nu wel heel nieuwsgierig naar de baby. Spannend!</p>	<ul style="list-style-type: none"> - hoe zou de moeder van Joris het vinden dat hij een vriendje heeft? - wat zou Joris voelen als hij aan de buik van zijn moeder voelt? - waar zou Joris zo nieuwsgierig naar zijn? 	<p>klassengesprek</p>		<p>hele klas</p>

Joris heeft geheimen Episode 4: Joris vindt een vriend (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Joris en Arif zijn dikke vrienden geworden. Ze doen van alles samen. Soms zijn ze het niet eens, maar dat lossen ze weer op.	<ul style="list-style-type: none"> - wat zouden Joris en Arif samen doen nu ze vrienden zijn? - Joris en Arif willen graag van alles van elkaar weten; wat zouden ze elkaar vragen? - zou Joris aan Arif willen vertellen over zijn huisdier? - wat zou Joris over de baby vertellen aan Arif? - wat vind jij leuk om met een vriend of vriendin te doen? - zouden vrienden wel eens ruzie hebben? - hoe kun je er dan voor zorgen dat je toch vrienden blijft? 	klassengesprek over vrienden zijn	flap, stift (samenvatting maken voor wandfries)	hele klas
Op het schoolplein wil een jongen uit een andere klas Joris pesten. Hij probeert de tas van Joris af te pakken, maar schrikt als Joris en Arif samen heel stevig gebaren dat ie daar af moet blijven. Vrienden helpen elkaar!	<ul style="list-style-type: none"> - zullen we het eens naspelen? - hoe denk je dat Joris zich voelde toen Arif hem hielp? - wat zouden vrienden kunnen doen als een van hen gepest wordt? - wat zou jij willen doen als je vriend of vriendin wordt gepest? 	uitspelen in vrolijk rollenspel klassengesprek over voor elkaar op komen	flap, stift (samenvatting maken voor wandfries)	hele klas hele klas

Toelichting bij episode 4

Ik-ben-ik boekje

Het ik-ben-ik boekje is een vrolijke manier om te werken aan de positieve identiteitsontwikkeling van de kinderen. Het wordt een persoonlijk boekje van elk kind, waarmee het kind zich aan de anderen kan laten zien. Er staan persoonlijke dingen in, maar geen dingen die de anderen niet mogen lezen. Het boekje kan bestaan uit losse schrijfblaadjes in een kartonnen omslag.

Mogelijke onderdelen van het boekje zijn:

- een tekening of foto van het kind zelf
- een blad waarin het kind zich voorstelt naam, leeftijd, familie, woonplaats, kamer, huisdieren, hobby's, vrienden enz.
- dingen waarvan het kind zelf vindt dat hij of zij het goed kan
- complimenten van de anderen

Ook is het mogelijk de kinderen een levenstijdlijn te laten maken in hun boekje. Hiervoor maken ze tekeningetjes van vijf belangrijke gebeurtenissen uit hun leven. In de korte tekst eronder geven ze uitleg. Natuurlijk komt het jaartal erbij.

Zorg dat alles mooi verzorgd en geïllustreerd is.

Klassengesprek over complimenten

Het is belangrijk om vooraf goed met de kinderen door te spreken wat een compliment is. 'Iets aardigs wat je zegt tegen iemand anders. Of iets aardigs wat iemand anders tegen jou zegt. Een compliment is net een cadeautje: het is leuk om te geven en leuk om te krijgen.

Een echt compliment is gemeend. Onechte complimenten kunnen heel gemeen zijn!

Ieder mens vindt het fijn om complimenten te krijgen. Ieder mens heeft dat ook nodig. Daarom is het goed om elkaar ook eens een compliment te geven.' Begin zelf met alle kinderen een compliment te geven. En vergeet uzelf niet!

Door samen met de kinderen een lijst met mogelijke complimenten op het bord te maken, help je ze bij het bedenken van complimenten voor elkaar. Kijk even mee als ze aan het werk zijn of het ze lukt en help ze zonedig met een paar ideeën.

Als er tijdens de sova-lessen al aandacht besteed is aan complimenten, is het goed om hiernaar te verwijzen. Ook is het mogelijk een sova-les over complimenten in te voegen.

Doorgeef schrijfronde

Elk kind zet de eigen naam bovenaan een leeg vel papier.

De papieren worden in een vaste volgorde doorgegeven aan de buurman of buurvrouw.

Die schrijft onderaan het blad een compliment voor dit kind op het blad met de eigen naam eronder en vouwt het blad een stukje om. Dan op een teken van de leerkracht weer doorgeven. Zo krijgt elk kind de kans om een eigen compliment op te schrijven, ongehinderd door de complimenten van de anderen.

Het is leuk om zelf ook mee te doen, maar dat kan alleen als u redelijk zeker weet dat de kinderen in staat zijn om complimenten op te schrijven. Loop anders rond en help waar nodig. Wijs regelmatig op de lijst op het bord.

Als de bladen rond zijn, leest iedereen het eigen blad. Elk kind vertelt welke complimenten op het eigen blad staan. U kunt dan zelf de lijst nog aanvullen met een extra compliment.

Joris heeft geheimen Episode 5: Beschuit met muisjes

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Op een dag staan er beschuiten met roze muisjes in de klas. De baby is geboren - het is een meisje!	<ul style="list-style-type: none"> - hoe zou ze heten? - wanneer zou ze geboren zijn? - hoe zwaar zou ze zijn? - wat zou Joris van haar vinden? 	klassengesprek	beschuit met roze muisjes	hele klas
Gelukkig zit alles erop en eraan, ziet Joris. Ze ziet er wel heel anders uit dan hijzelf.	<ul style="list-style-type: none"> - wat voor verschillen zou Joris zien tussen de baby en hemzelf? 	klassengesprek		
De kinderen maken een levens-echt baby'tje of kleden een levensechte meisjesbabypop aan. Ze richten een hoekje in de klas in als babykamer, met echte babyspulletjes. Daar kunnen ze lekker tuttelen.	<ul style="list-style-type: none"> - hoe zouden we de baby kunnen maken? - zou Joris de baby ook mogen verzorgen? - hoe zou een baby eigenlijk verzorgd moeten worden? - wat voor spulletjes heb je daar allemaal voor nodig? - hoe kunnen we voor de baby een mooi kamertje inrichten in een hoek van de klas? - wie heeft nog babyspulletjes thuis die we mogen lenen? 	<p>levensechte meisjesbaby maken (of een levensechte meisjesbabypop aankleden)</p> <p>babykamertje inrichten met echte babyspulletjes</p> <p>spelen in de babykamer (gebeurt verder tussendoor naar behoefte van de kinderen)</p> <p>werken aan het <u>ik-ben-ik boekje van de baby</u></p>	<p>knutselmateriaal babykleertjes evt. meisjesbabypop</p> <p>echte babyspulletjes (luiers, fles, aankleedkussen, badje, bedje, wipstoeltje, kleertjes, speeltjes enz.)</p>	<p>tweetal</p> <p>rest van de klas</p> <p>in groepjes</p>
De leerkracht legt in de babykamer een leeg ik-ben-ik boekje voor de baby.	<ul style="list-style-type: none"> - wat voor soort dingetjes zou je voor de baby in haar ik-ben-ik boekje kunnen schrijven? 		ik-ben-ik boekje van de baby	individueel tussen het spelen in de babykamer door

Joris heeft geheimen Episode 5: Beschuit met muisjes (vervolg)

verhaallijn	sleutelvragen	leeractiviteiten	materialen	organisatie
Joris hoort allemaal verhalen over de geboorte van de baby. Hij wil erg graag weten hoe hij zelf is geboren en wat voor baby hij was.	<ul style="list-style-type: none"> - weten jullie hoe je eigen geboorte is gegaan? - waar je geboren bent, hoe laat, wie erbij was, hoe het ging? - en wat voor baby je was? - rustig, huilerig, groot, klein, ... - hoe zou je daar achter kunnen komen? - wat zou je je ouders kunnen vragen over je eigen geboorte? - wat ben je te weten gekomen over je eigen geboorte? - wat zou je daarover in je ik-ben-ik-boekje kunnen schrijven? - zou het mooi zijn om daar een babyfoto van jezelf bij te plakken? - zou je een babyfoto van jezelf mee naar school kunnen nemen? 	<p>klassengesprek</p> <p>gesprek met eigen ouders</p> <p>klassengesprek</p> <p>tekst maken voor eigen ik-ben-ik boekje</p>	<p>toelichtend briefje van de leerkracht aan de ouders</p>	<p>hele klas</p> <p>individueel</p> <p>hele klas</p> <p>individueel</p>
Als Joris op tv een film ziet over de geboorte van jonge dieren zeurt hij net zo lang tot hij de film mag uitzien.	<ul style="list-style-type: none"> - hoe ging de geboorte? - wat vond je bijzonder of raar? - wat snapte je niet helemaal? - wat voor verschillen zijn er met de geboorte van een mensens-baby? - wat is het zelfde? 	<p>video over geboorte bij dieren kijken</p>	<p>video over geboorte bij dieren</p>	<p>hele klas</p>

Toelichting bij episode 5

Ik-ben-ik boekje van de baby

In de babykamer legt u zelf een bijna leeg ik-ben-ik boekje van de baby neer. Voorin het boekje zit al een 'babyfoto' van de baby en misschien een kort verhaaltje over haar geboorte. Joris heeft er ook al iets in geschreven, bijvoorbeeld dat hij erg blij is met zijn nieuwe zusje.

De baby kan natuurlijk zelf nog niet in haar ik-ben-ik boekje schrijven. Maar ze vindt het later vast wel heel leuk om dingen over zichzelf als baby te lezen.

Bespreek met de kinderen wat voor leuke kleine dingetjes zij over de baby zouden kunnen opschrijven. Wat ze van de baby vinden, wat ze tijdens in de babykamer met de baby hebben gedaan, hoe ze de baby hebben verzorgd, hoe de baby zich gedraagt enz.

Als ze willen kunnen ze er ook mooie tekeningetjes bij maken.

Joris heeft geheimen Episode 6: Geboortefeest

verhaallijn	leeractiviteiten	materialen	organisatie
<p>Joris en zijn ouders vinden het leuk om een geboortefeest te houden, zodat iedereen de baby kan zien. Dat heb je als je blij en trots bent. Eigenlijk mogen de kinderen ook wel trots zijn op alles wat zij zelf hebben gemaakt. Hun ouders (of andere gasten) zullen dat vast heel mooi vinden.</p> <p>Met een mooie presentatie sluiten de kinderen dit ontwerp af.</p> <p>Misschien blijft het baby-kamertje nog wel even staan tot dat de kinderen daar uitgespeeld zijn.</p>	<p>klassengesprek</p> <p>brainstorm op bord</p> <p>presentatie voorbereiden</p> <p>uitnodiging maken</p> <p>presentatie oefenen</p> <p>taken verdelen voorbereidend werk</p> <p>presentatie en feest</p>	<p>gekleurd papier tekenmaterialen computer materialen van het wandfries</p> <p>hapjes, drankjes</p>	<p>hele klas</p> <p>hele klas</p> <p>met hele klas voorgespreken</p> <p>individueel</p> <p>hele klas</p> <p>hele klas tweetallen</p>
<p>leutelvragen</p> <ul style="list-style-type: none"> - hoe zouden jullie het vinden om de ouders (of andere gasten) uit te nodigen voor een geboortefeestje op school? - hoe zouden we er een echt geboortefeestje van kunnen maken? - wat zouden we hen kunnen laten zien van ons werk? - in welke volgorde? - hoe maken we het boeiend? - wie presenteert wat? - hoe zouden we onze gasten kunnen uitnodigen? - hoe kunnen we dat doen? - wat zou er in de uitnodiging moeten staan? - in welke volgorde? - hoe maken we er een mooie uitnodiging van? - welke complimenten hebben we over deze presentatie? - welke tips? - wat voor voorbereidend werk moeten we nog doen? - wie doet wat? 			

Toelichting bij episode 6

Presentatie

Een goed gelukte groepspresentatie voor publiek geeft de klas een gevoel van trots en saamhorigheid. De voorbereiding van zo'n presentatie hoeft niet heel ingewikkeld te zijn. Eigenlijk hoeven de leerlingen niet echt iets extra's te oefenen als u ze helpt gewoon te vertellen wat ze hebben gedaan. Kijk even mee hoe een ervaren docent dat in kleine stapjes doet zonder er veel tijd aan te besteden. Als haar klas aan een groot publiek presenteert zit ze zelf rustig toe te kijken en loopt de presentatie als een trein.

- 1 het hele verhaal op een rijtje
Eerst vraag ik aan de klas: hoe zijn we ook alweer begonnen, wat gebeurde er eerst, en wat hebben we daarna gedaan. Zo gaan we samen het hele verhaal chronologisch langs en ik zet de stappen op het bord. Het wandfries helpt hierbij.
- 2 taken verdelen
Dan vraag ik welk tweetal welke stap zou willen presenteren. De namen schrijf ik achter de stappen op het bord. Als de groep klein is, presenteert elk tweetal meerdere stappen.
- 4 brainstormen
De tweetallen vraag ik dan samen te brainstormen over wat ze zouden kunnen vertellen en laten zien. Ik laat ze dat puntsgewijs opschrijven.
- 5 overlap en hiaten
In de volgorde van het verhaal laat ik de tweetallen dan hun punten voorlezen. Samen halen we de overlap eruit en kijken we waar we nog dingen missen.
- 6 voorbereiden
Dan vraag ik de tweetallen hun presentatie voor te bereiden. Opschrijven wat ze willen zeggen, dat samen oefenen tot iedereen het goed in het hoofd heeft. Ook zoeken of maken ze dan iets wat ze als illustratie kunnen laten zien. De eisen vertel ik erbij: zo dat mensen het uit de verte nog kunnen zien, dus flink groot en met hele grote letters.
- 7 oefenen
Pas als dit klaar is gaan we met elkaar een of twee keer oefenen. Dan gaat het vooral om de goede volgorde, goed kijken naar het publiek en duidelijk gebaren. En daarna loopt het meestal vanzelf.

Een jongen scheldt Joris uit voor homo.	Een jongen maakt steeds vieze gebaren naar Joris.
Een meisje knijpt Joris in zijn billen.	Een jongen trekt de broek van Joris naar beneden.
De jongens willen dat Joris boven op een meisje gaat liggen.	Een jongen zegt dat Joris een klein piemeltje heeft.
Twee meisjes kietelen Joris heel lang en overall	De jongens willen dat Joris de onderbroek van een meisje naar beneden trekt
De meisjes zeggen dat Joris verliefd is op Marike.	Een jongen zegt dat hij de onderbroek van Joris lelijk vindt.
Een meisje wil de piemel van Joris zien	De jongens willen dat Joris vraagt of een meisje haar billen wil laten zien.

<p>Een jongen zegt dat de moeder van Joris een hoer is.</p>	<p>De jongens willen dat Joris mee doet met zo ver mogelijk plassen.</p>
<p>Een meisje aait Joris door zijn haar.</p>	<p>Een meisje vertelt Joris een vieze grap.</p>
<p>De jongens lachen Joris uit bij het douchen.</p>	

Planningsformulier groep 5

Lesactiviteiten	Opmerkingen	
	Datum activiteit	
Episode 1 Joris		
Episode 2 Baby op komst		
Episode 3 Problemen op school		
Episode 4 Joris vindt een vriend		
Episode 5 Beschuit met muisjes		
Episode 6 Geboortefeest		

